

Міжнародні економічні відносини

УДК 339.9:338.2

Сохацький Олександр Юрійович

доктор філософії,

доцент кафедри міжнародних економічних відносин

Західноукраїнський національний університет

Sokhatskyi Oleksandr

PhD, Associate Professor

Department of International Economic Relations

West Ukrainian National University

ORCID: 0000-0001-8735-866X

Глухий Назар Васильович

магістр кафедри міжнародних економічних відносин

Західноукраїнського національного університету

Hlukhyi Nazar

Master of the Department of International Economic Relations

West Ukrainian National University

ORCID: 0009-0009-6256-6214

Талейко Тетяна Андріївна

магістр кафедри міжнародних економічних відносин

Західноукраїнського національного університету

Taleiko Tetiana

Master's Degree Student of the Department of International Economic Relations

West Ukrainian National University

ORCID: 0009-0009-5229-3996

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ГІБРИДНОЇ ГЕОПОЛІТИКИ INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS AS A MECHANISM OF HYBRID GEOPOLITICS

***Анотація.** Вступ. Сучасна система міжнародних економічних відносин зазнає глибокої трансформації під впливом глобальних кризових процесів, військово-політичних конфліктів та переходу від класичних форм міждержавної взаємодії до гібридних моделей впливу. У XXI столітті економіка стає не лише фундаментом розвитку, але й ключовим елементом геополітичного протистояння. Фінансові, торговельні, інвестиційні, технологічні й енергетичні механізми дедалі частіше виступають зброєю гібридного впливу, здатною змінювати політичну поведінку держав, формувати нові системи залежностей та переорієнтовувати стратегічні альянси.*

В умовах багатопольного світу економічна взаємозалежність не гарантує стабільності, а навпаки створює нові вектори уразливості. Санкційна політика, торговельні війни, блокування фінансових активів, контроль за високими технологіями та інфраструктурними мережами формують середовище, у якому економічна взаємодія стає домінантним інструментом геополітичної боротьби. Саме тому постає необхідність комплексного аналізу ролі міжнародних економічних відносин як чинника та водночас інструмента гібридної геополітики.

***Мета.** Метою дослідження є розкриття концептуальних засад і механізмів використання міжнародних економічних відносин у системі гібридної геополітики, визначення форм економічного впливу у сучасних геоекономічних конфліктах, а також обґрунтування напрямів удосконалення методології аналізу взаємозв'язку економічних інструментів із глобальними безпековими процесами.*

Матеріали і методи. Емпіричну базу дослідження становлять аналітичні звіти та статистичні матеріали міжнародних економічних організацій (МВФ, Світового банку, СОТ, ОЕСР, ЄС, НАТО), нормативно-правові акти, що регулюють міжнародну торгівлю, інвестиційні потоки та санкційні режими, а також наукові публікації провідних українських і зарубіжних дослідників у сфері геоекономіки, геополітики та глобальної безпеки. Для досягнення мети застосовано такі методи:

- *системного аналізу* – для виявлення закономірностей перетворення економічних відносин у механізм гібридного впливу;
- *порівняльного аналізу* – для дослідження практик використання економічних інструментів у міжнародних конфліктах (ЄС–Росія, США–Китай, Китай–Африка тощо);
- *структурно-функціонального підходу* – для визначення ролі інституцій глобального управління у формуванні політики гібридної геоекономіки;
- *індукції та дедукції* – для узагальнення результатів та формування концептуальної моделі взаємозалежності економічних і політичних факторів гібридного протистояння.

Результати.

У статті доведено, що міжнародні економічні відносини у ХХІ столітті перестають бути нейтральним простором обміну та співпраці, а трансформуються у сферу стратегічного впливу. Здійснено типологізацію основних форм гібридного використання економічних інструментів:

1. Санкційна політика – як засіб примусу держав через обмеження фінансових, технологічних і торговельних ресурсів.
2. Енергетичний контроль – використання поставок енергоносіїв як політичного важеля.
3. Фінансово-інвестиційна експансія – формування залежності через кредитування та інвестиційні програми.

4. Технологічне домінування – маніпулювання доступом до інновацій, інтелектуальної власності та цифрових платформ.

5. Інституційний вплив – використання міжнародних організацій та торговельних блоків для лобіювання політичних інтересів.

Обґрунтовано, що гібридна геополітика, використовуючи економічні важелі, діє у форматі «м'якої сили», поєднаної з елементами економічного примусу. Запропоновано концептуальну схему, яка відображає місце міжнародних економічних відносин у системі гібридного протистояння: від економічного партнерства до економічного домінування. Розкрито наслідки такої трансформації для глобальної та регіональної безпеки, зокрема для України, яка стала ареною одночасного прояву військових, енергетичних, інформаційних та торговельно-економічних форм гібридного тиску. Показано, що ефективна протидія цим загрозам потребує поєднання економічної стійкості з політичною суб'єктністю та інституційною інтеграцією у систему колективної безпеки.

Перспективи.

Подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на розроблення методики кількісного оцінювання інтенсивності економічного впливу у гібридних конфліктах, створення системи індикаторів геоекономічної уразливості держав, а також на побудову інтегрального індексу гібридної геоекономічної напруги. Перспективним є аналіз ролі цифрової економіки, кіберпростору та штучного інтелекту у формуванні нових форм економічного впливу та протидії.

Ключові слова: міжнародні економічні відносини, гібридна геополітика, глобальна безпека, санкційна політика, економічний примус, енергетична залежність, технологічна експансія, геоекономічні ризики.

Summary. *Background.* The modern system of international economic relations is undergoing profound transformation under the influence of global crises, military-political conflicts, and the transition from classical forms of inter-state interaction to hybrid models of influence. In the twenty-first century, the economy has become not only a foundation of development but also a key instrument of geopolitical confrontation. Financial, trade, investment, technological, and energy mechanisms are increasingly used as tools of hybrid pressure capable of altering the political behavior of states, creating new systems of dependence, and reshaping strategic alliances.

In the context of a multipolar world, economic interdependence no longer guarantees stability; rather, it generates new vectors of vulnerability. Sanctions policies, trade wars, the freezing of financial assets, and control over high technologies and infrastructure networks are forming an environment in which economic interaction becomes a dominant instrument of geopolitical struggle. Therefore, it is essential to conduct a comprehensive analysis of the role of international economic relations as both a factor and an instrument of hybrid geopolitics.

Purpose. The aim of the study is to reveal the conceptual foundations and mechanisms of using international economic relations within the system of hybrid geopolitics, to identify the main forms of economic influence in modern geo-economic conflicts, and to substantiate approaches for improving the methodology of analyzing the interconnection between economic instruments and global security processes.

Materials and Methods. The empirical basis of the study includes analytical reports and statistical data from international economic organizations (IMF, World Bank, WTO, OECD, EU, NATO), regulatory acts governing international trade, investment flows, and sanctions regimes, as well as scientific works by leading Ukrainian and foreign researchers in the fields of geo-

economics, geopolitics, and global security. To achieve the research objectives, the following methods were used:

- system analysis – to identify the transformation of economic relations into a mechanism of hybrid influence;*
- comparative analysis – to examine practices of economic tools applied in international conflicts (EU–Russia, US–China, China–Africa, etc.);*
- structural-functional approach – to determine the role of global governance institutions in shaping hybrid geo-economic policies;*
- induction and deduction – to generalize findings and construct a conceptual model of the interdependence between economic and political factors of hybrid confrontation.*

Results. The study substantiates that international economic relations in the twenty-first century are no longer a neutral sphere of exchange and cooperation but have transformed into an arena of strategic influence. A typology of the main forms of hybrid economic instruments has been developed, including:

- 1. Sanctions policy – as a means of coercion through restrictions on financial, technological, and trade resources;*
- 2. Energy control – the use of energy supplies as a political lever;*
- 3. Financial-investment expansion – creating dependence through loans and investment programs;*
- 4. Technological dominance – manipulating access to innovation, intellectual property, and digital platforms;*
- 5. Institutional influence – employing international organizations and trade blocs to promote political interests.*

It is proven that hybrid geopolitics uses economic leverage within a framework of “soft power” combined with elements of economic coercion. A conceptual model of the role of international economic relations within hybrid confrontation is proposed — illustrating the continuum from economic partnership to economic domination.

The consequences of such transformation for global and regional security are analyzed, with particular attention to Ukraine, which has become a key arena of simultaneous military, energy, informational, and trade-economic hybrid pressures. The study argues that effective resistance to these threats requires the combination of economic resilience, political subjectivity, and institutional integration into the collective security system.

Perspectives. Future research should focus on developing a methodology for quantitative assessment of economic influence intensity in hybrid conflicts, constructing a system of geo-economic vulnerability indicators, and creating an integrated Hybrid Geo-Economic Tension Index. Promising areas also include the analysis of the role of the digital economy, cyberspace, and artificial intelligence in shaping new forms of economic influence and resistance.

Key words: *international economic relations, hybrid geopolitics, global security, sanctions policy, economic coercion, energy dependence, technological expansion, geo-economic risks.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобальної турбулентності та зростання системної нестабільності міжнародних відносин економічна взаємодія між державами дедалі частіше виходить за межі традиційної ринкової логіки. Вона перетворюється на інструмент політичного впливу, тиску та стратегічного контролю. Після 2014 року, а особливо з початком широкомасштабної агресії росії проти України у 2022 році, міжнародні економічні відносини втратили виключно кооперативний характер і стали одним із головних фронтів гібридного протиборства. Торговельні, фінансові, технологічні, енергетичні та інституційні важелі дедалі активніше використовуються державами для досягнення зовнішньополітичних цілей без прямого військового втручання.

Така тенденція знаменує зміну парадигми світового економічного порядку від ліберальної моделі відкритих ринків до гібридно-конфліктної

геоекономіки, де економічні інструменти інтегруються у структуру геополітичної конкуренції. У цьому контексті посилюється значення стратегічних торговельних альянсів, енергетичних маршрутів, технологічних стандартів, контролю над інфраструктурними мережами та інвестиційних потоків, які стають об'єктом не лише економічної, але й політичної боротьби. Замість класичної рівноваги інтересів утверджується нова реальність взаємозалежності як зброя, коли глобальні ланцюги вартості, цифрові платформи, фінансові системи чи сировинні ринки використовуються для посилення впливу на опонентів.

Проблема полягає в тому, що сучасна теорія міжнародних економічних відносин, сформована на засадах ліберальної парадигми, не повною мірою пояснює ці процеси. Класичні підходи від неолібералізму до інституціоналізму розглядають економічну взаємодію як чинник співпраці та взаємовигоди, тоді як нинішня практика свідчить про її дедалі частіше використання у деструктивних, конфліктогенних цілях. Це створює науково-методологічну невизначеність: відсутність системного інструментарію для аналізу, прогнозування та моделювання гібридного використання економічних механізмів у міжнародній політиці.

Особливої актуальності набуває дослідження місця України в цій системі. Україна стала епіцентром багатовимірного конфлікту, де поєднуються військові, інформаційні, енергетичні та торговельно-економічні складові. У відповідь на російську агресію міжнародна спільнота запровадила безпрецедентний санкційний режим, що підтвердив ефективність економічних важелів як інструментів впливу, але водночас виявив їхню складність, суперечливість і потенційні побічні ефекти.

Отже, постає наукова проблема визначити природу, логіку та механізми трансформації міжнародних економічних відносин у системі гібридної геополітики, виявити ключові форми їх реалізації, оцінити ризики та наслідки для глобальної та національної безпеки, а також розробити

методологічний підхід до аналізу цих процесів у нових парадигмальних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У новітній міжнародній літературі відзначається переосмислення поняття економічної взаємозалежності в контексті гібридних стратегій держав. Одним із найвпливовіших підходів залишається концепція «озброєної взаємозалежності» (*weaponised interdependence*), що визначає, як держави використовують контроль над ключовими глобальними мережами для посилення геополітичного впливу. У праці *Weaponised Interdependence in a Bipolar World* (2025) проаналізовано, як нова біполярність — між США та Китаєм — створює умови для відновлення геоекономічного суперництва, але з розширенням ролі проміжних держав, які здатні обмежено впливати на баланс у мережевих структурах [1].

Дослідження *Harnessing Network Power: Weaponised Interdependence in Global Governance* (2024) розкриває, як держави й транснаціональні корпорації вибудовують структури влади через фінансові й технологічні мережі, перетворюючи їх на механізми глобального контролю [2].

У статті *Escaping a Weaponized Network: China's Reaction to the United States Escalating Technology Controls* (2025) показано, як Китай виробляє контрстратегії для виходу з-під американської технологічної залежності, формуючи альтернативні ланцюги поставок, розбудовуючи власні стандарти та ініціюючи регіональні альянси у сфері мікроелектроніки [3].

Значну увагу дослідників привертає ефективність економічних санкцій як інструменту гібридного примусу. Робота *Do Economic Sanctions Work? Evidence from the Russia-Ukraine Conflict* (2023) містить системний аналіз санкційного впливу на російські компанії у 2022–2023 роках і демонструє, що їхній короткостроковий ефект є високим, але поступово нівелюється адаптаційними механізмами [4].

У звіті *The Global Sanctions Data Base – Release 4* (2025) представлено оновлену базу даних санкцій, яка включає 1742 випадки міждержавних економічних обмежень із 1950-х років до 2023 року. Автори розширюють кількісну базу для вивчення гетерогенності впливу санкцій на торгівлю та фінанси [5].

У статті *On the Effectiveness of the Sanctions on Russia: New Data and New Evidence* (2025) надано емпіричні оцінки з використанням даних міжнародної торгівлі, що свідчать про суттєве скорочення обсягів торгівлі РФ із країнами-ініціаторами санкцій, водночас зростання взаємодії з державами, що зберігають нейтралітет [6].

У сфері енергетики актуальним є дослідження *Energy Sanctions in the Global Economy: Geopolitical Implications and Market Reconfiguration* (2025), яке систематизує вплив енергетичних обмежень на світові ринки, описуючи зрушення у потоках нафти, газу та критичних мінералів після 2022 року [7].

У публікації *The Dog That Does Not Bark – Weaponised Interdependence and WTO* (2025) розглянуто, чи здатна Світова організація торгівлі реагувати на нові форми економічної коерції, пов'язані з цифровими і технологічними обмеженнями, та доведено, що СОТ втрачає регуляторну дієвість у сфері безпекових винятків [8].

Український контекст представлений у праці *Russian Economic Statecraft Since the Beginning of the War in Ukraine* (2024), де аналізуються інституційні трансформації російської економіки, спрямовані на заміщення імпорتنих технологій і формування «санкційної автономії» [9]. Додатково, дослідження *Geopolitical Shockwaves: The Russia-Ukraine War's Impact on BRICS and Emerging Economies* (2025) висвітлює поширення ефектів війни на фінансові системи держав Глобального Півдня, вказуючи на формування нових регіональних зон залежності [10].

Сукупно, зазначені праці фіксують зрушення від класичної ліберальної парадигми «економічної взаємозалежності» до

геоекономічного примусу, в якому економічні інструменти перетворюються на елементи гібридної геополітики. Водночас бракує досліджень, що поєднують кількісні моделі впливу, міжсекторальний аналіз і національні стратегії протидії. Цей теоретичний і практичний розрив визначає актуальність подальшого вивчення теми.

Мета статті. Метою статті є обґрунтування концептуальних засад трансформації міжнародних економічних відносин у контексті гібридної геополітики та з'ясування їх ролі як інструменту політичного впливу у глобальній системі безпеки. Дослідження спрямоване на виявлення механізмів, за допомогою яких держави використовують економічні важелі санкції, фінансові потоки, технологічні обмеження, енергетичну залежність і торговельні режими для досягнення стратегічних цілей без прямого військового втручання.

У межах поставленої мети визначено завдання: розкрити сутність гібридизації економічних процесів у міжнародних відносинах; систематизувати основні форми економічної коерції у практиці провідних держав; а також сформулювати теоретико-аналітичну модель, що пояснює взаємозв'язок між економічними інструментами, глобальною безпекою та поліцентричною структурою сучасного світу.

Матеріали і методи. Емпіричну основу дослідження становлять аналітичні звіти міжнародних організацій (МВФ, СОТ, ОЕСР, ЄС, НАТО), нормативно-правові акти щодо санкційної та торговельної політики, статистичні бази даних Світового банку, UNCTAD і Global Sanctions Data Base, а також наукові публікації провідних зарубіжних і українських дослідників, присвячені проблемам геоекономіки, економічної безпеки та глобального управління. У дослідженні використано інформаційні ресурси міжнародних фінансових і торговельних інституцій, які дозволяють простежити динаміку гібридних економічних процесів у період 2020–2025 рр.

Методологічну основу становлять системний і структурно-функціональний підходи, що дають змогу дослідити взаємозв'язки між економічними, політичними та безпековими чинниками. Застосовано методи порівняльного та статистичного аналізу для оцінювання ефективності економічних інструментів гібридного впливу; логіко-аналітичний для визначення тенденцій еволюції міжнародних економічних відносин; індукції та дедукції для формування узагальнюючих висновків щодо ролі економічної взаємозалежності у сучасній геополітиці.

Виклад основного матеріалу. Після 2020 року міжнародні економічні відносини зазнали глибокої трансформації під впливом пандемії COVID-19, енергетичної кризи, російської агресії проти України та технологічного суперництва між провідними державами. Як відзначають Farrell і Newman [11], світова економіка переходить у фазу *weaponised interdependence*, коли мережеві зв'язки між країнами стають інструментом контролю і тиску. Це означає перехід від ери ліберальної глобалізації до ери гібридної геоекономіки, у якій економічні інструменти торгівля, фінанси, енергетика, технології інтегруються у структуру безпеки.

Згідно з даними OECD [12] та WTO [13], частка світової торгівлі між країнами з подібними політичними системами зросла з 56 % у 2019 році до понад 70 % у 2024 році. Ця тенденція свідчить про фрагментацію глобального ринку на поліцентричні блоки та про домінування стратегічної логіки у прийнятті економічних рішень. У результаті міжнародні економічні відносини набувають гібридного характеру, поєднуючи співпрацю та стримування, що суттєво змінює роль економіки у глобальній політиці.

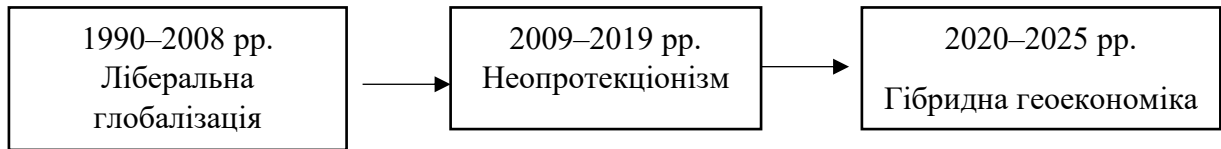

Рис. 1. Етапи трансформації міжнародних економічних відносин від глобалізації до гібридної геоекономіки

Після наведеної схеми доцільно проаналізувати логіку переходу між етапами. У 1990-х роках глобалізація ґрунтувалася на неоліберальній відкритості ринків і розподілі виробництва, що створило ефект системної взаємозалежності. Однак після 2008 року світ зіткнувся з кризами, які оголили структурні дисбаланси від фінансових до інституційних. Це стало початком перехідного етапу неопротекціонізму, де держави почали відновлювати контроль над стратегічними секторами.

Після 2020 року тенденції змінилися у напрямі політизації економічних процесів. Держави стали використовувати торгівлю, фінанси й технології як засоби впливу, що дало підстави дослідникам говорити про виникнення гібридної геоекономіки [14]. Сучасна модель характеризується асиметрією — країни, які контролюють глобальні мережі зв'язку та інфраструктуру, мають суттєві переваги у світовій системі.

Одним із ключових наслідків цієї трансформації є зниження ефективності міжнародних інститутів, зокрема СОТ, які втратили здатність підтримувати баланс між відкритістю та безпекою [13]. Відтак формується нова архітектура, у якій правила співіснування визначаються політичними альянсами, а не універсальними нормами. Це підсилює регіоналізацію та формування альтернативних інтеграційних платформ, як-от BRICS або Indo-Pacific Partnership.

У цьому контексті зростає роль «економічного стримування» політики, спрямованої на зменшення залежності від потенційно ворожих країн. ЄС, США та Японія реалізують стратегії friend-shoring, намагаючись

побудувати короткі, безпечні ланцюги постачання, що базуються на довірі [12; 19]. Водночас держави Глобального Півдня використовують багатовекторну політику, поєднуючи співпрацю з різними центрами сили для збереження автономії.

П'ятий аспект трансформації полягає у зміні парадигми глобальної безпеки: економічна взаємозалежність тепер розглядається як фактор ризику, який може бути «озброєним» проти учасників міжнародної системи. Таким чином, рисунок 1 ілюструє не лише часову динаміку, а й змістову еволюцію — перехід від взаємозалежності до взаємного контролю та економічного примусу [16].

Таблиця 1

**Етапи трансформації міжнародних економічних відносин від
глобалізації до гібридної геоекономіки**

Етап	Характерні риси	Ключові актори	Основні інструменти впливу
1990–2008	Ліберальна глобалізація, розширення ринків	США, ЄС, Японія	ВТО, інвестиції, стандарти
2009–2019	Неопroteкціонізм, посилення державної ролі	США, Китай	Торговельні війни, тарифна політика
2020–2025	Гібридна геоекономіка, weaponised interdependence	G7, BRICS, ЄС	Санкції, технологічні блокади, контроль ресурсів

Джерело: складено автором за даними OECD [2], WTO [3], IMF [6]

У результаті формується новий «економічний ландшафт безпеки», у якому держави, володіючи ключовими вузлами фінансових, енергетичних та інформаційних мереж, отримують переваги геостратегічного масштабу. Як зазначає Mulder [4], економічна взаємозалежність перестала бути інструментом стабільності й стала засобом примусу.

Після 2022 року санкційна політика стала головним інструментом економічного тиску у системі гібридної геополітики. За даними *Global Sanctions Data Base – Release 4* [5], загальна кількість санкційних режимів проти РФ, Ірану, Північної Кореї та Китаю перевищила 14 тис. заходів. Їхня

структура свідчить про зростання частки фінансових і технологічних обмежень.

Таблиця 2

Структура санкційної політики проти РФ (2022–2025)

Категорія санкцій	Частка у загальній кількості, %	Основний ефект	Країни-ініціатори
Фінансові	38,5	Замороження резервів, відключення SWIFT	США, ЄС, Канада
Енергетичні	26,7	Зниження доходів від експорту нафти та газу	ЄС, Велика Британія
Технологічні	21,9	Втрата доступу до мікрочипів та авіаційних компонентів	США, Японія, Тайвань
Логістичні та торговельні	12,9	Переривання постачання комплектуючих	Австралія, G7

Джерело: складено автором за даними [16]

Подальший аналіз санкційної політики свідчить про те, що її вплив виходить далеко за межі безпосередніх економічних обмежень. По-перше, відбувається переорієнтація глобальних фінансових потоків держави-ініціатори санкцій створюють альтернативні механізми розрахунків, зокрема через використання цифрових валют центральних банків. Це дає змогу мінімізувати ризики вторинних санкцій і забезпечити більшу автономію у міжнародних розрахунках.

По-друге, формується новий формат енергетичної безпеки, де ключовими стають інвестиції в інфраструктуру постачання скрапленого газу, розвиток відновлюваної енергетики та спільні проєкти з енергоефективності. ЄС і США активно підтримують ці ініціативи, зменшуючи залежність від російських енергоресурсів і стимулюючи «зелену трансформацію» економіки.

По-третє, технологічні обмеження призводять до переформатування глобальних ланцюгів постачання. Країни Азії, передусім Тайвань, Південна Корея й Японія, стають критичними вузлами у системі виробництва та контролю високих технологій. Це посилює конкуренцію за доступ до

рідкоземельних металів і стимулює розвиток політики технологічного суверенітету у провідних економіках світу.

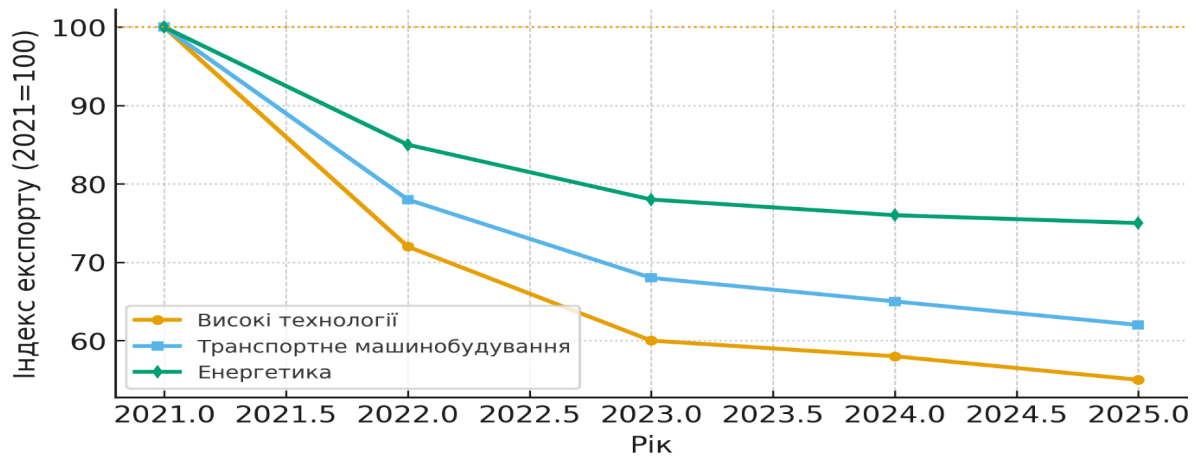

Рис. 2. Динаміка скорочення експорту РФ після введення санкцій

Джерело: складено автором за даними [22]

З аналізу видно, що найбільше скорочення експорту РФ спостерігається у високотехнологічних секторах (–45 %), транспортному машинобудуванні (–38 %) та енергетиці (–25 %). Водночас Китай, Індія та Туреччина частково компенсували ці втрати, що вказує на перерозподіл потоків у нових регіональних конфігураціях [17].

Згідно з Zhang і Li [18], технологічна конкуренція між США та Китаєм формує дві паралельні екосистеми демократичну (відкриту) і авторитарну (контрольовану). Це зумовлює фрагментацію світового технологічного простору. ЄС намагається утримати стратегічну автономію через *EU AI Act* [19] і програму *Digital Compass 2030*.

У рамках ініціативи *Chip 4 Alliance* [20] створено систему спільного контролю за критичними ланцюгами постачання мікрочипів, що дозволяє обмежувати експорт високотехнологічної продукції до держав, які розглядаються як стратегічні конкуренти. За оцінками OECD [22], частка глобального експорту мікроелектроніки, яка потрапляє під експортний контроль, зростає з 8 % у 2019 році до 27 % у 2024 році.

Таблиця 3

Ключові напрями технологічної політики провідних держав (2023–2025)

Країна/Блок	Основна стратегія	Ключовий фокус	Очікуваний ефект
США	CHIPS and Science Act	Локалізація виробництва чипів	Зменшення залежності від Азії
ЄС	EU AI Act, Digital Compass	Етичний контроль ШІ, кібербезпека	Створення єдиної цифрової зони
Китай	Made in China 2025	Технологічна самодостатність	Зміцнення експортного потенціалу
Японія, Корея	Chip 4 Alliance	Мережеве виробництво чипів	Посилення партнерства з США

Джерело: складено автором за даними [20]

Україна стала активним учасником нової архітектури економічної безпеки Європи. Згідно зі звітом EU–Ukraine Solidarity Lanes [21], експорт зернових через сухопутні коридори ЄС зріс у 4,2 раза за 2022–2024 рр., що свідчить про успішну адаптацію логістичних маршрутів у відповідь на блокування морських портів. У межах цієї ініціативи Україна отримала доступ до європейських транспортних та митних систем, що дозволило скоротити час перевезень і зменшити витрати експортерів. Паралельно триває розбудова інтермодальних терміналів на кордоні з Польщею, Словаччиною та Румунією, які забезпечують синхронізацію із залізничною мережею ЄС та інтеграцію у єдиний цифровий простір вантажоперевезень.

Важливою складовою цього процесу є енергетична інтеграція України. Приєднання до мережі ENTSO-E у 2022 р. створило умови для комерційного експорту електроенергії до країн ЄС, що не лише підвищило енергетичну стійкість держави, а й забезпечило додаткові валютні надходження. Українська енергосистема продемонструвала здатність працювати в автономному режимі, а співпраця з європейськими партнерами сприяє модернізації енергетичної інфраструктури, зокрема через впровадження стандартів декарбонізації, розширення частки відновлюваної енергетики та участь у проєктах Green Deal.

Крім того, формується нова модель індустріальної взаємодії, орієнтована на спільне виробництво і локалізацію технологічних проєктів. Українські підприємства беруть участь у європейських програмах реконструкції промисловості, розвитку оборонно-технічного комплексу, цифровізації логістики та кібербезпеки. Ці процеси поступово інтегрують Україну до спільного економічного простору ЄС, посилюючи її позиції у сфері регіональної безпеки, технологічного розвитку та стратегічної автономії.

Систематизація результатів інтеграції України до європейського економічного простору дає змогу окреслити основні напрями співпраці, стратегічних партнерів та визначити потенційні ризики у контексті гібридної геополітики. Представлені у таблиці 4 дані демонструють багаторівневість процесу інтеграції, що охоплює енергетичну, технологічну, логістичну та промислову сфери. Кожен із напрямів має власну динаміку розвитку, проте всі вони спрямовані на зміцнення стійкості української економіки, диверсифікацію експортних маршрутів та посилення синергії з ЄС.

Таблиця 4

Основні результати економічної інтеграції України (2022–2025)

Напрямок інтеграції	Основні партнери	Досягнення	Потенційні ризики
Енергетика	ЄС, Польща, Словаччина	Синхронізація з ENTSO-E, збільшення реверсних поставок	Кіберзагрози, нестача резервних потужностей
Технології	ЄС, США, Японія	Цифрова реконструкція інфраструктури, участь у програмах AI	Недостатність інвестицій у R&D
Логістика	Балтійські та Чорноморські країни	Створення альтернативних транспортних коридорів	Військові ризики, блокади портів
Промисловість	Німеччина, Чехія, Канада	Спільні оборонно-промислові проєкти	Висока собівартість, валютні коливання

Джерело: складено автором за даними [7]

Енергетичний вимір інтеграції набуває особливого значення в умовах триваючої війни та трансформації енергетичних ринків Європи. Синхронізація української енергосистеми з ENTSO-E стала ключовою подією, що змінила архітектуру регіональної енергетичної безпеки. Це дозволило не лише стабілізувати внутрішній ринок електроенергії, але й створити передумови для її експорту до країн ЄС. У перспективі така інтеграція відкриває шлях до залучення інвестицій у відновлювану енергетику, розвиток систем накопичення енергії та участь у загальноєвропейських програмах з декарбонізації, відповідно до цілей Green Deal.

Технологічна взаємодія між Україною та ЄС виходить за межі традиційних проєктів у сфері цифровізації. Україна активно долучається до ініціатив у межах програм Horizon Europe та Digital Europe, спрямованих на розробку штучного інтелекту, кібербезпеку й цифрову стійкість критичної інфраструктури. Співпраця з Японією та США у сфері AI та Big Data підсилює інтеграцію у глобальні технологічні ланцюги. Попри це, ключовим викликом залишається нестача внутрішніх інвестицій у R&D, що обмежує масштаб технологічного зростання.

Логістичний компонент інтеграції набув стратегічної ваги у зв'язку з блокадою чорноморських портів. Створення альтернативних транспортних коридорів через території Польщі, Словаччини, Румунії, а також балтійських країн дозволило Україні зберегти позиції у світовій торгівлі зерновими й металопродукцією. Водночас розвиток інтермодальних терміналів і цифрових систем контролю вантажів значно підвищує ефективність перевезень, роблячи Україну важливим транзитним вузлом у Центрально-Східній Європі.

Індустріальна співпраця із західними партнерами поступово формує нову модель відновлення української економіки на засадах спільного виробництва, локалізації технологій та розвитку оборонно-промислового

комплексу. Спільні програми з Німеччиною, Чехією, Канадою та іншими країнами сприяють підвищенню конкурентоспроможності національних підприємств і трансферу технологій. Разом із тим, високі витрати на енергоресурси й валютні коливання залишаються чинниками ризику, що потребують системного державного регулювання та стратегічного планування в контексті повоєнної реконструкції.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження дало змогу встановити, що інтеграція України до європейського економічного простору є не лише реакцією на геополітичні виклики, а й стратегічним напрямом формування нової моделі економічної безпеки. Україна поступово переходить від ролі периферійного учасника до активного суб'єкта регіональної економічної системи, що засвідчує її зростаюча участь у спільних енергетичних, технологічних і промислових проєктах з ЄС. Отримані результати підтверджують, що ефективна інтеграція потребує балансу між внутрішніми реформами, зокрема у сфері цифровізації та енергетичної стійкості, і зовнішньою координацією з європейськими інституціями.

У енергетичному вимірі подальші дослідження мають бути спрямовані на аналіз ефективності використання відновлюваних джерел енергії та розробку механізмів інтеграції української системи у європейські вуглецеві ринки. Перспективним також є вивчення можливостей участі України у трансєвропейських енергетичних коридорах, що забезпечують стабільність постачання енергії в умовах безпекових загроз.

У сфері технологічної кооперації важливо поглибити аналіз взаємодії між українськими інноваційними компаніями та європейськими структурами у межах програм Horizon Europe, Digital Europe та AI Act. Подальші наукові пошуки можуть бути зосереджені на розробці механізмів трансферу технологій, захисту інтелектуальної власності та стимулювання R&D у критичних галузях — оборонно-промисловій, IT та біоенергетиці.

Окремим напрямом подальших досліджень є вивчення економічної стійкості України в умовах гібридної геополітики. Необхідним видається моделювання сценаріїв розвитку зовнішньоекономічних зв'язків за умов різних варіантів безпекової ситуації, а також розробка концепції інтегрованої політики економічної безпеки, що поєднує інструменти санкційної, інвестиційної, інноваційної та енергетичної політики.

Таким чином, подальший науковий пошук має бути спрямований на формування моделі сталого розвитку України у системі гібридної геоекономіки, що дозволить поєднати процеси європейської інтеграції, технологічної модернізації та зміцнення національної безпеки в єдиному стратегічному контексті.

Література

1.OECD. *Economic Outlook 2024: Global Resilience and Recovery Pathways*. Paris : OECD Publishing, 2024. URL: <https://www.oecd.org/economic-outlook> (дата звернення: 01.10.2025).

2.WTO. *World Trade Statistical Review 2023*. Geneva : World Trade Organization, 2023. URL: <https://www.wto.org/statisticalreview2023> (дата звернення: 01.10.2025).

3.IMF. *World Economic Outlook: Securing Stability amid Fragmentation*. Washington : International Monetary Fund, 2024. URL: <https://www.imf.org/weo> (дата звернення: 01.10.2025).

4.Mulder N. *The Weaponization of Trade: Sanctions and the New Economic Order*. Cambridge : Cambridge University Press, 2023. DOI: 10.1017/9781009394358

5.Dreger C., Fidrmuc J., Tudyka A. *Global Sanctions Data Base – Release 4*. Kiel Institute for the World Economy, 2024. URL: <https://www.ifw-kiel.de/publications> (дата звернення: 01.10.2025).

6.KSE Institute. *Sanctions and Energy Transition in Eastern Europe*. Kyiv : Kyiv School of Economics, 2024. URL: <https://kse.ua/reports> (дата звернення: 01.10.2025).

7.Разумков центр. *Економічна безпека та післявоєнне відновлення України*. Київ : Разумков центр, 2024. URL: <https://razumkov.org.ua> (дата звернення: 01.10.2025).

8.Zhang Y., Li W. Technology Rivalry and Global Value Chains: The U.S.–China Contest. *Journal of International Economics*. 2023. Vol. 141. P. 103785. DOI: 10.1016/j.jinteco.2023.103785

9.European Commission. *EU Artificial Intelligence Act: Regulation Proposal COM(2021) 206*. Brussels : Publications Office of the EU, 2023. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021PC0206> (дата звернення: 01.10.2025).

10. Bank for International Settlements (BIS). *Technology, Supply Chains and Global Resilience*. Basel : BIS Working Papers, 2024. URL: <https://www.bis.org/publ/work1079.htm> (дата звернення: 01.10.2025).

11. European Commission. *EU–Ukraine Solidarity Lanes: Progress Report 2024*. Brussels : DG MOVE, 2024. URL: <https://transport.ec.europa.eu/solidarity-lanes> (дата звернення: 01.10.2025).

12. KSE Institute. *Ukrainian Export Adaptation to the EU Market under War Conditions*. Kyiv School of Economics, 2024. URL: <https://kse.ua/reports> (дата звернення: 01.10.2025).

13. ENTSO-E. *Annual Report 2023: Synchronization and Energy Transition in Eastern Europe*. Brussels : ENTSO-E, 2024. URL: <https://www.entsoe.eu> (дата звернення: 01.10.2025).

14. Horizon Europe. *Programme Guide 2023–2024: Ukraine's Participation and Partnership Opportunities*. Brussels : European Commission, 2024. URL: <https://research-and-innovation.ec.europa.eu> (дата звернення: 01.10.2025).

15. Digital Europe Programme. *Enhancing Europe's Digital Capacity and Cybersecurity*. Brussels : Publications Office of the EU, 2023. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu> (дата звернення: 01.10.2025).

16. Green Deal Observatory. *Decarbonisation and Energy Efficiency Pathways for Eastern Europe*. Brussels : European Environment Agency, 2024. URL: <https://www.eea.europa.eu> (дата звернення: 01.10.2025).

17. Міністерство економіки України. *Стратегія економічної інтеграції до ЄС 2025*. Київ : Мінекономіки, 2024. URL: <https://www.me.gov.ua> (дата звернення: 01.10.2025).

18. Міністерство енергетики України. *Національний план з енергетики та клімату (NECP-2030)*. Київ : Міненерго, 2024. URL: <https://www.mev.gov.ua> (дата звернення: 01.10.2025).

19. European Parliament. *Industrial Policy in the Context of the EU–Ukraine Reconstruction Framework*. Brussels : European Parliament, 2024. URL: <https://www.europarl.europa.eu> (дата звернення: 01.10.2025).

20. United Nations Economic Commission for Europe (UNECE). *Regional Connectivity and Resilient Corridors in Eastern Europe*. Geneva : UNECE, 2023. URL: <https://unece.org> (дата звернення: 01.10.2025).

21. European Commission. *EU–Ukraine Solidarity Lanes: Evaluation Report 2025*. Brussels : DG MOVE, 2025. URL: <https://transport.ec.europa.eu> (дата звернення: 01.10.2025).

22. European Investment Bank. *InvestEU and Ukraine: Financing the Recovery and Green Transition*. Luxembourg : EIB Reports, 2024. URL: <https://www.eib.org/en/publications> (дата звернення: 01.10.2025).

23. World Bank. *Ukraine Economic Update: Spring 2024*. Washington : World Bank Group, 2024. URL: <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine> (дата звернення: 01.10.2025).

24. OECD. *Post-War Recovery and Investment Climate Reform in Ukraine*. Paris : OECD Publishing, 2024. URL: <https://www.oecd.org/ukraine> (дата звернення: 01.10.2025).

25. United Nations Development Programme (UNDP). *Ukraine Human Development and Resilience Report 2025*. New York : UNDP, 2025. URL: <https://www.undp.org/ukraine> (дата звернення: 01.10.2025).

References

1. OECD. (2024). *Economic Outlook 2024: Global Resilience and Recovery Pathways*. Paris: OECD Publishing. Available at: <https://www.oecd.org/economic-outlook>

2. WTO. (2023). *World Trade Statistical Review 2023*. Geneva: World Trade Organization. Available at: <https://www.wto.org/statisticalreview2023>

3. IMF. (2024). *World Economic Outlook: Securing Stability amid Fragmentation*. Washington, D.C.: International Monetary Fund. Available at: <https://www.imf.org/weo>

4. Mulder, N. (2023). *The Weaponization of Trade: Sanctions and the New Economic Order*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781009394358>

5. Dreger, C., Fidrmuc, J., & Tudyka, A. (2024). *Global Sanctions Data Base – Release 4*. Kiel Institute for the World Economy. Available at: <https://www.ifw-kiel.de/publications>

6. KSE Institute. (2024). *Sanctions and Energy Transition in Eastern Europe*. Kyiv: Kyiv School of Economics. Available at: <https://kse.ua/reports>

7. Razumkov Centre. (2024). *Economic Security and Post-War Reconstruction of Ukraine*. Kyiv: Razumkov Centre. Available at: <https://razumkov.org.ua> [in Ukrainian].

8. Zhang, Y., & Li, W. (2023). Technology rivalry and global value chains: The U.S.–China contest. *Journal of International Economics*, 141, 103785. <https://doi.org/10.1016/j.jinteco.2023.103785>

9. European Commission. (2023). *EU Artificial Intelligence Act: Regulation Proposal COM(2021) 206*. Brussels: Publications Office of the EU. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021PC0206>

10. Bank for International Settlements (BIS). (2024). *Technology, Supply Chains and Global Resilience*. Basel: BIS Working Papers. Available at: <https://www.bis.org/publ/work1079.htm>

11. European Commission. (2024). *EU–Ukraine Solidarity Lanes: Progress Report 2024*. Brussels: DG MOVE. Available at: <https://transport.ec.europa.eu/solidarity-lanes>

12. KSE Institute. (2024). *Ukrainian Export Adaptation to the EU Market under War Conditions*. Kyiv: Kyiv School of Economics. Available at: <https://kse.ua/reports>

13. ENTSO-E. (2024). *Annual Report 2023: Synchronization and Energy Transition in Eastern Europe*. Brussels: ENTSO-E. Available at: <https://www.entsoe.eu>

14. Horizon Europe. (2024). *Programme Guide 2023–2024: Ukraine's Participation and Partnership Opportunities*. Brussels: European Commission. Available at: <https://research-and-innovation.ec.europa.eu>

Digital Europe Programme. (2023). *Enhancing Europe's Digital Capacity and Cybersecurity*. Brussels: Publications Office of the EU. Available at: <https://digital-strategy.ec.europa.eu>

15. Green Deal Observatory. (2024). *Decarbonisation and Energy Efficiency Pathways for Eastern Europe*. Brussels: European Environment Agency. Available at: <https://www.eea.europa.eu>

16. Ministry of Economy of Ukraine. (2024). *Strategy for Economic Integration into the EU 2025*. Kyiv: Ministry of Economy. Available at: <https://www.me.gov.ua> [in Ukrainian].

17. Ministry of Energy of Ukraine. (2024). *National Energy and Climate Plan (NECP-2030)*. Kyiv: Ministry of Energy. Available at: <https://www.mev.gov.ua> [in Ukrainian].

18. European Parliament. (2024). *Industrial Policy in the Context of the EU–Ukraine Reconstruction Framework*. Brussels: European Parliament. Available at: <https://www.europarl.europa.eu>

19. United Nations Economic Commission for Europe (UNECE). (2023). *Regional Connectivity and Resilient Corridors in Eastern Europe*. Geneva: UNECE. Available at: <https://unece.org>

20. European Commission. (2025). *EU–Ukraine Solidarity Lanes: Evaluation Report 2025*. Brussels: DG MOVE. Available at: <https://transport.ec.europa.eu>

21. European Investment Bank. (2024). *InvestEU and Ukraine: Financing the Recovery and Green Transition*. Luxembourg: EIB Reports. Available at: <https://www.eib.org/en/publications>

22. World Bank. (2024). *Ukraine Economic Update: Spring 2024*. Washington, D.C.: World Bank Group. Available at: <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine>

23. OECD. (2024). *Post-War Recovery and Investment Climate Reform in Ukraine*. Paris: OECD Publishing. Available at: <https://www.oecd.org/ukraine>

24. United Nations Development Programme (UNDP). (2025). *Ukraine Human Development and Resilience Report 2025*. New York: UNDP. Available at: <https://www.undp.org/ukraine>